

séges polgáriskolának. Ennek a programmnak és a megvalósítására irányuló teendőknél a fejtegetése az új folyóirat első cikke a szerkesztő tollából. Azután leveleket közöl Wlassics Gyulától, Gyertyánffy Istvántól, Ballagi Aladár lapvezértől, stb. Már az első számban s még inkább a másodikban megindul annak a sokféle bajnak a felpanaszoló-lása, amelyek a reform után kiáltanak. Van ilyen bőven, akár az egész évfolyamot megtöltheti vele a szerkesztő. Sensatio lesz ebben is elég, nem szükséges azt még külön is hajhászni. Ez a megjegyzés a 2-dik számnak arra a levelére vonatkozik, mely a Pædagogiumban előfordult egy esetet teljesen ferde világításban, egyoldalú célzattal állít az olvasók elé. Ha a szerkesztő előzetesen az illetékes helyen informálja magát a dologról (ami módjában állott volna), bizonyosan mellőzi a levél közlését.

Egyebekben, az eddig megjelent két számban megvan az az élénkség, amely az agitáló működésnek főkelléke. Kívánatos volna, hogy az érdekelt szakemberek pártolása lehetségessé tegye a folyóirat fennállását.

k.

KÜLFÖLDI IRODALOM.

- Ad. Harnack. Die Notwendigkeit der Erhaltung des alten Gymnasiums in der modernen Zeit.** Berlin, 1905. Weidmann.
G. Roethe. Humanistische und nationale Bildung. Berlin, 1906. Weidmann. L. még Monatschrift für höhere Schulen 1906 márc.—áprilisi számát 134—146. l.

Nemcsak nálunk, de Németországban, a klasszikus tanítás igazi hazájában is, heves ostromnak van kitéve a gimnázium, mert ott is, miként nálunk, a gimnáziumot támadni divat, a görögöt szidni pedig határozott érdem. A gimnázium védelmére egyesületet is alakítottak már Berlinben, melynek neve: Vereinigung der Freunde des humanistischen Gymnasiums in Berlin und der Provinz Brandenburg. Ezen egyesületben tartotta beszédjét *Harnack* is, *Roethe* is a gimnáziumi oktatás védelmére.

Harnack beszédjének gondolatmenete a következő: Az 1900. császári rendelet a három középiskola (gimnázium, reálgimnázium, reáliskola) egyenjogúsítását mondta ki, mivel mind a három iskola a művelődés közös elemeire megtanít; mind a három megtanít dolgozni, élesíti az elmét és az emberi ismeretekről nagyjában áttekintést nyújt. Azáltal pedig, hogy ezen iskolák egyenjogúsítását kimondták, mind-egyik még azonfelül a maga egyéni sajátosságait is jobban kifejtheti; így tehát a gimnázium nem veszített ezáltal, sőt ha továbbra is akarja létezését biztosítani, még fokozottabb mértékben kell a tanulókat a klasszikus világ szellemébe bevezetni.

Kérdés merülhet fel az iránt, vajjon mi hasznát veszi a modern kor ifja az antik világ megismerésének? Erre H. három feleletet ad, melyek közül egyik-másik eléggé ismert. *Először*: a klasszikus nyelvek a formális képzésre szolgálnak, mely nyelvek képző erejével egy nyelv sem ér fel; a latin nyelv merev szabályossága, a görög nyelv formáinak gazdagsága és szépsége egymást egészítik ki. *Másodszor*: a klasszikus kultúra műveltségünknek alapja; történeti tudásunkban hézag állana be, ha a klasszikusokat nem ismernők. A németeknél azonkívül a görög tanulmányozásával esik mindig össze az irodalom felvirágzása; a humanistákkal a XVI. században és Homeros fordításával a XVIII. század végén: *Harmadszor*: nagy nevelő erő rejlik a klasszikus tanításban. Az antik kultúra bevégzett egészlet alkot, melyet pártatlanul szemlélhetünk; az ókor ezen része az emberiség gyermekkorát tárja eléink; itt a dolgok egyszerűen, szépen és átlátszóan nyilvánulnak. Jean Paul szerint az ifjúság itten az ókor csendes templomán át a későbbi kor vásárába lép.

Nagy hatással van ezen szép világ az ifjú kedélyére: «mert mi lehet nagyobb hatással az ifjú lélekre, mint az itt kifejezésre jutó egyéniség, zseniális naivitás? Ha művelődés alatt az emberinek minden megnyilvánulását értjük, akár mint szellemi rugékonyság, akár mint fékezett képzelet, vagy visszanyert naivitás alakjában nyilvánul, ha az az igazán nagyot és tiszteletreméltót jelenti, hol lehet ezt jobban elsajátítani, mint a görögöknél?» Utólérhetetlenek ők abban, hogy miként kell a fenséges gondolatokat egyszerűen kifejezni.

Azzal vádolják továbbá a klasszikus nyelvtanítást, hogy az a grammatizálást túlságba viszi, holott ma már arról szó sem lehet: ma nem az a cél, hanem a klasszikus kultúra megértése; a grammatika csak ezt a célt van hivatva előmozdítani. Mindenesetre emelkedni fog a klasszikus nyelvtanítás színvonala, ha más iskolának is meglesz a jogosultsága, mert nem fog a gimnáziumba olyan tanuló járni, akinek nincs tehetsége, vagy hajlama a klasszikus nyelvek iránt.

Majd egy pár szemrehányás ellen védi a gimnáziumot. Minek eredetiben olvasni azt a sok író és elgyötörni vele az ifjúságot, mikor fordításokból is meg lehet ismerni az ókor szellemét? Azonban a fordítások rendszerint távol állnak az eredetitől és nemcsak a versre áll ez, hanem még a prózára is; a legszebb gondolat is gyakran a legszíntelenebb lesz a fordítás folytán.

Másik panasz, hogy a praktikus pályákra nem készít kellőképen elő a gimnázium; azonban ez sem áll, mivel a gimnáziumot végzett ifjak épúgy megállják helyüket a technikus és gyakorlati pályákon, mint a realisták.

Beszédét azzal fejezi be: A három iskola Lessing Bölcs Náthán-

jának három gyűrűjéhez hasonló; mind a három egyaránt kedves, de az egyik (persze: a gimnázium) a legkedvesebb.»

Roethe említett beszédében be akarja bizonyítani, hogy nincs különbség *humanisztikus* és *nemzeti* műveltség között. A görögöknek mindnyájan adóssai vagyunk; mindig csodásabban és hatalmasabban nyilvánul meg alkotó tehetségüknek képe; nagy alkotó erejük a szellemi élet minden terén nélkülözhetetlen és maradandó alapja minden szellemi kulturának. A görögök őrzik a jelenkor megértéséhez vezető kaput; az út pedig, amelyet mutatnak, nemcsak a legkönnyebb, hanem a legcsendesebb is. Ezután felemlíti, amit már Harnack is mondott, hogy a német irodalom virágzási kora összeesik a görög irodalom tanulmányozásának fellendülésével. Végigmenve a németek történetén, mindenütt bizonyítja, hogy a nemzeti öntudat ébredése a klasszikus tanulmányoknak tudható be (XVI. század). Lessinggel a régi Róma visszavonul és Hellas lép fel diadalmasan; Winckelmannak megnyilvánul a görög plasztikában a természet örök szépsége; Schiller a görögöktől tanulva kifejti esztétikai nevelésének evangéliumát; annak látásán eltűnik előtte a régi ellentét természet és művészet, igazság és szépség között; Goethe éri el a klasszicizmus tetőpontját.

Humboldt Vilmos szerint a gimnázium feladata *harmonikus* embert nevelni és *esztétikai* nevelést adni, ami különösen a klasszikus studiumok által érhető el. Ámde a gimnázium ellenségei azt mondják, hogy németet kell nevelni, nem pedig fiatal görögöket és rómaiakat; csakhogy ezek ismerete feltétlenül szükséges az öntudat ébrentartásához. «A római szellem fegyelmezettsége, a hellének szabadságszeretete szívünkbe hatoltak; ott élnek nemzeti gondolkodásunk minden lélekzetvételében; azok tettek azzá, amik vagyunk. Róma és Hellas őrzik nemzeti öntudatunk kulcsait.»

Humboldt szerint a gimnáziumnak az *egyéniséget* kellett volna fejleszteni, de nem 50—60 gyermeket tanítani, akiknek csak az egyéves önkéntességi jog elnyerése lebeg szemük előtt. Hogy lehet az olyan tanulóba *idealizmust* csepegtetni, akiknek az érettségi bizonyítvány csak a praktikus életpályákhoz kell? Remélhető azonban, hogy a háromfajta középiskola egyenjogúsítása visszaadja majd a gimnáziumot eredeti hivatásának.

Endrei Gerzson.